

YUMUŞAK İSTİHBARAT OLGUSUNUN TEORİK ÇERÇEVESİ VE UYGULAMA ALANI OLARAK SOSYAL MEDYA

Social Media As The Theoretical Framework And Application Of The Soft Intelligence Case

Zekeriya İDİL

İstanbul Arel Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Öğrencisi, İstanbul/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/https://orcid.org/0000-0001-6210-6319>

ÖZET

Bu makale, "yumuşak istihbarat" olgusunu kavramsal ve teorik çerçevede incelemekte, uygulama alanlarına ve unsurlarından bahsetmektedir. Soğuk Savaş döneminde genelde ideolojik rekabete dayalı taktik ve operasyonel boyutuyla ele alınan istihbarat çalışmalarında, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle oluşan dünyadaki güvenlik riskleri, güvenliğin yeniden düzenlenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bunun için 1990'lı yıllarda Joseph Nye'nin ortaya çıkardığı yumuşak güç kavramı 2000'li yıllarda internet teknolojisinin gelişmesi ve buna mukabil sosyal medyanın da etkin bir şekilde oluşması ve küresel boyutta kullanımının yapılmasıyla, "yumuşak istihbarat" olgusu ortaya çıkmıştır. Modern devletlerin istihbarat teşküllerinin günümüzde hedef toplumlar ve ülkeler üzerinde uygulama bulduğu, yumuşak istihbaratın nitelikleri, hedef ve amaçları ile birlikte sosyal medya üzerinden operasyonel şekli ve yumuşak istihbaratta etki ajanlarının rolü ve önemine bu çalışmada değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yumuşak Güç, Yumuşak İstihbarat, Sosyal Medya, Etki Ajanları.

ABSTRACT

This article examines the concept of "soft intelligence" in a conceptual and theoretical framework, and mentions its application areas and elements. During the Cold War period, the security risks in the world, which emerged after the end of the Cold War, in the intelligence studies, which were generally handled with the tactical and operational dimension based on ideological competition, led to the need to reorganize security. For this reason, the concept of soft power created by Joseph Nye in the 1990s, the "soft intelligence" phenomenon emerged with the development of internet technology in the 2000s and the effective creation and global use of social media. Soft intelligence, where the intelligence agencies of modern states find application on target societies and countries today; Its characteristics, goals and objectives as well as its operational form over social media and the role and importance of influence agents in soft intelligence are discussed in this study.

Keywords: Soft Power, Soft Intelligence, Social Media, Influence Agents.

1. GİRİŞ

Güvenliğin sağlanmasında devletler ve toplumlar yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmek için, çıkabilecek tehdit ve riskleri önceden algılayabilmek ve anlamak düşüncesiyle istihbarat faaliyetlerini gerçekleştirmek zorundadırlar. Bu faaliyetler ülke bekası için önemlidir ve modern devletler istihbaratla güvenliğini biçimlendirmektedirler. Çağatay ve Karasoy'a göre; bir devletin istihbarat potansiyeli ne kadar güçlü ise, o devletin bekasına yönelik içeriden ve dışarıdan gelebilecek tehdit ve riskleri önceden sezebilme ve proaktif önlemler ve stratejiler ortaya çıkarabilme imkan ve yeteneği de o derece yüksektir. Dünya ya yön veren hakim güçlerin tümünün güçlü istihbarat yapısına sahip olmaları bu gerçeği meydana çıkarmaktadır. Bu bağlamda istihbaratın, devlet idaresinin tamamlayıcı bir ögesi olduğu rahatlıkla söylenebilir (Çağatay ve Karasoy,2020:21-22) derken istihbaratın önemi ortaya konulmaktadır.

21. yüzyıldaki gelişmeler; 11 Eylül gibi devasa terör saldırıları, siber teknoloji ve siber savaş, din, uzay çalışmalarındaki değişim ve rekabet, Arap Baharı, Gezi olayları, yapay zeka ve küresel anlamda ekonomi, siyaset, sağlık gibi olguları değiştirmekte olan Covit – 19 salgını devletlerin güvenlik politikaları

dolayısıyla istihbarat teşkilleri de etkilenmekte, bu oluşan yeni ortama adapte olabilmek için istihbarat yöntemlerinde ve kültüründe de değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Bu ihtiyaç güvenliğin, derinleşme ve genişlemesiyle yeni tehdit ve risklerin de ortaya çıkmasıyla kaçınılmaz bir hal almıştır.

Joseph Nye'in yumuşak güç tanımlaması ile ortaya çıkan kavram istihbarat olgusu ile entegre edilerek yumuşak istihbarat kavramı ortaya çıkmış ve bu yeni kavram gelişen sosyal medya üzerinden de faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Yumuşak istihbarat faaliyetlerinde kullanılan unsurlar internet teknolojisinin yanında hedef ülkedeki STK'lar, üniversiteler, bakanlıklar, güvenlik kurumları ve diğer kurumların yanında insan gruplarını da kullanarak faaliyetlerini operasyonel hale getirmektedir.

Bu çalışmada yumuşak istihbarat, neoliberalist güvenlik teorisi ile ilişkilendirilmiş ve sosyal medya, etki ajanları, yumuşak istihbarat ifadeleriyle sınırlandırılmıştır.

Bu makalede, "istihbarat" kavram ve olgusunun genellikle operasyonel ve taktiksel boyutlarıyla ele alındığı ve ülkemizde, bilhassa 21. Yüzyılda "yumuşak istihbarat" olgusunun artan ehemmiyeti kaleme alınmış ve şu hipoteze cevap aranmıştır:

Yumuşak istihbarat kavramının tanımı ve uygulama alanı olarak sosyal medyanın önemi ulusal politikaların belirlenmesinde ne kadar kilit bir role sahip olduğu irdelenmiştir.

2. YUMUŞAK İSTİHBARAT KAVRAMI

Uluslararası düzende yaşanmış olan değişimlerle beraber, aktör adına devletlerle birlikte devlet harici kuruluşların da meydana çıkması, küresel medyayla birlikte, enformasyon ve savunma teknolojilerindeki ilerlemeler, günümüzde "sert güç", "yumuşak güç" ve nihayetinde "akıllı güç" tartışmalarını ortaya çıkarmıştır (Özer,2018:26-27).

Soğuk Savaş sonrası, 1990'lı yılların başlarında Joseph Nye Yumuşak güç kavramını meydana çıkarmıştır. Nye göre yumuşak güç; bir diğer devletin seçimlerini ekonomik ve askeri unsurlarla baskı ve korkutma vasıtasıyla değişimin tam tersine, bilakis öbürlerinin seçimlerini herhangi bir korkutma ve mecburiyetin yerine biçimlendirme yeteneğine dayanır. Yumuşak güç çekicilik yeteneğidir ve cezbetme çoğu zaman benimsemeye olanak sağlar. Vehasal tutumsal olarak yumuşak güç, çekicilik gücüdür. Literatür araştırmalarında ise yumuşak güç, bahsedilen çekiciliği meydana getirilen değerlerdir (Nye,2017:24-26). Yumuşak güç bir milletin aklını ve kalbini kazanmak amacıyla başvuru güçtür (Yılmaz,2016:62) olarak ifade edilmektedir.

Genellikle altı kaynaktan enformasyon edinen ilmi ve teknik istihbarat analizcisi; sinyal, insan, fotoğraf, temel fizik (teknik konular için), dış edebiyat, ülkede yapılan milli çalışmalar. Bunlardan ilk ikisi sert, ikinci ikisi (insan ve edebiyat) yumuşak istihbarat kaynağı adına seçilirdi. Son ikisi ise istihbarat kaynağı namına değerlendirilirdi. Son ikisi ise istihbarat kaynağına erişmekten ziyade ne oluşturulduğu ve meydana çıkarılabileceği ile alakalı analitik destekleyici olarak kullanılırdı (Yılmaz,2012:300).

CIA 1990'lı yıllarda, ABD için risk teşkil edebilecek yeni bir tehdit haritasını belirlemek amacıyla yumuşak hedefleri seçenek olarak görmüştür. Örneğin: herhangi bir ülkedeki çocuk ölümlerine ya da ekonomisinin dışa açıklığı ölçümleyerek hükümetin istikrarının devamlılığına, dolayısıyla bir sonraki buhranın nerede nasıl ortaya çıkabileceğini neticeye ulaştırmaya çalışıyordu (Yılmaz,2012:300). Böylece açık istihbarat kaynaklarının önemi artmış ve kullanımı da internet vasıtasıyla hızlanmıştır. 11 Eylül saldırılarının sonrası güvenlik ve istihbaratın ehemmiyeti önem kazanmış ve yeni güvenlik konseptinin ortaya çıkmasıyla istihbarat teşkilleri de bu değişime ayak uydurmaya başlamışlardır.

Hükümetler yeni güvenlik uygulamalarında diğer devletlerin milletlerini bağımlı duruma getirme stratejisi ile sivil çatışmalar, insani yardım faaliyetleri, sulhu muhafaza operasyonları, terörle mücadele bağlamında "düşünceler savaşımı" elde etmeye ilişkin en son metodlar geliştirmeye gayret göstermektedirler. Sert güç, yumuşak güç, kamu diplomasisi, stratejik iletişim görüşleriyle birlikte özellikle sosyal medya olmak üzere heberleşme teknolojilerini uygulayan "Yumuşak İstihbarat" olgusu da ilave edildi (Yılmaz,2016:63). Böylece sosyal medya ile halkların ruh hallerinin profillerinin analizleri ortaya çıkarılarak, Arap Baharı ve Gezi olaylarında yaşanan yönlendirmelerle istihbarat teşkilleri yeni deneyimler kazanmış oldular.

İdil'e göre diğer bir tanım ise; herhangi bir çatışmaya girmeden, bireylere her çeşit fiziki baskı ve şiddet uygulamaksızın, belirlenen ülkedeki birey ve toplumların algılarını, duygu ve düşüncelerini istihbarat

operasyonunu yapanların planladıkları kendi hedeflerine ulaşmak için gerçekleştirilen faaliyetlerdir (İdil,2020:82) olarak ifade etmektedir.

Dünyada istihbarat faaliyetlerinin; dış politika, güvenlik, özel şirketler, savunma, ve teknoloji ile ilişkisi her gün yeni örnekler ile karşımıza çıkmaktadır. Görüntü ve sinyal istihbaratı için uzayda yapılan yarışa, ekonomik istihbarat alanındaki yarış ve şimdi de sosyal medya üzerinden ‘‘yumuşak istihbaratı’’ öne çıkarmıştır (Yılmaz,2012:301).

3. YUMUŞAK İSTİHBARATIN TEMEL NİTELİKLERİ

ABD dış istihbaratı CIA; faaliyetlerini coğrafi istasyon sistemine bağlı olarak işletmektedir. CIA faaliyetlerini büyük çoğunlukla elçilikler içinde diplomatik görünüm altında yapmaktadır. Yumuşak istihbarat faaliyetleri için ülke ve bölge analiz grupları çalıştırılmaktadır. Bu gruplarda görev alan analizciler farklı istihbarat teşkilleri, enformasyon elde etme öğeleri, harici münasebetler, askeri komutanlıklar, akademisyen ve istasyon şeflerine bağımlılık adına sık müzakerede bulunurlar. Bu müzakereler akademik görünümlü konferanslar, video-konferanslar, değişimler ve sosyal medya üzerinden iletişimi kapsayabilir (Yılmaz,2012:301).

Sosyal medya, yumuşak istihbarat olanaklarına eklenmeden önce bir ülkedeki seçkinler, politikacılar, iş insanları, akademisyenler, din adamları ve azınlıkları kapsamaktadır. CIA 1990’lı yıllarda, yumuşak hedeflere ulaşmak için yeni bir tehdit haritası ortaya çıkarmıştı. Yumuşak istihbarat eskiden bu yana daha fazla yabancı toplumlar ile alakalı kültürel, siyasi ve sosyal istihbaratı içermektedir (Yılmaz,2018:345).

Başka bir yumuşak istihbarat alanı olarak bilgisayarların izlenmesidir. Bu diğerlerinin bilgisayarlarında yapılan uygulamaların izlenmesine kadar, hard drive’da toplanan bilgiler veya internet aracı ile kullanılan dataları içermektedir. Günümüzde pek çok bilgisayar izleme programı dünyadaki tüm internet ağı vasıtası ile herhangi bir imge görüntülemeye işlevini yerine getirmektedir. Böylece sadece bir bilgisayarın belleğindeki tüm veriler, şifreleri biriktiren ve reel zamanlı kullanıcılara ileten programlar da mevcuttur (Yılmaz,2012:302). Böylece sosyal medya hesaplarıyla karakter ve eğilimlerimiz takip edilmektedir.

İnternete bağlı bilgisayarlar gelişen teknolojiyle, çevrimiçi sistemlerden, data tabanlarına yayılarak verilerin çalınmasına neden olmuştur. Örneğin, G-mail, Yahoo ve Skype’nin kimlik denetim sertifikalarının yakın zamanda çalındığı meydana çıkmıştır. İşte bu sertifikalar, siber savaşın esasını ortaya koymaktadır (Duramaz&Gökbunar,2017:55). ABD’nin Microsoft teknoloji şirketinin değeri anlaşılmaktadır. Her on bilgisayarın sekizinde Windows var. CIA bu yolla bilgisayarların büyük kısmının içindeki dataları tarayabiliyor. Kaldı ki yapmaları değil, yapmamaları anormal olurdu. Çünkü bilgiyi kontrol eden dünyayı kontrol eder (Kuzu,2010:260) sözü günümüzdeki bilgi çağında tartışmasız bir gerçektir.

4. YUMUŞAK İSTİHBARATIN AMAÇ VE HEDEFLERİ

Yumuşak istihbarat çalışmalarında amaç sadece bilgi toplamak değildir. Yılmaz (2012)’e göre; izlenen metod, akademik ve şirket dünyası için, ülke, bölge ya da konu temelli araştırma ve analiz faaliyetleri kapsamında sürdürülür. Hedef ülke ya da bölgedeki iş birliği yapan şahıslar ile iletişim kurmak için uydu, internet ve diğer açık araçların fonksiyonel hale getirilmesi lüzumludur. Bu şahıslar araştırma asistanları, akademisyenler, blog kullanıcıları, muhabirler ve ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik hayatı ile ilgili uzmanlar (sözleşmeli ya da değil) olabilmektedir. Bu özel ya da devlet aracılığı ile desteklenen projeler meydana çıkarılarak, meşruiyet meselesi ortadan kaldırılmaktadır.

Sosyal medya vasıtasıyla yerine getirilen yumuşak istihbarat faaliyetleri, iş dünyasında daha çok karar verme mekanizmalarını onaylamak için uygulanan faaliyetlerdir. İstihbarat dünyasında internetin araştırma (bilgi toplama ve analiz) ve operasyonel araç adına uygulanması ile yeni bir çehreye haiz olundu (Yılmaz,2018:234). Bilgisayar teknolojisine dair bu yeni alan halkların duygu ve düşüncelerini de değiştirme yeteneğindedir (İdil,2020:85).

Bazen de kitle imha silahları, terör, ekonomik suçlar gibi tek konulu think/thank merkezleri, işlevsel uzmanlık ofisleri ve kriz yönetimi vazife kuvveti gibi çatılar ile gereksinimler tanzim edilir. Bir mesele üzerine yapılan icraatlar teknik istihbarat yetenekleri ile de doğrulanmalıdır (Yılmaz,2012:302).

İstihbaratın amacına erişmesi için kullanıcısı olan hükümet sorumluları ile birlikte uyum içinde çalışılır. Analizcilerin ülke ya da bölgedeki sosyal değişim ve çatışmaların saptanmasına ait data elde etme metodları arasında ülkeye özgü anketler, ülke araştırmaları, akademik değişimler ve öğrenci değişimleri

gelmektedir. Analiz değerlendirmelerinin dağıtımı için yazılı belgelerin yanında daha az elektronik posta benzeri resmi vasıtalar seçilir (Yılmaz,2012:302). Günümüzde ABD istihbarat teşkilleri uzman analizcilere daha da önem vermekteler.

Diğer bir yumuşak istihbarat alanı bilgisayarların takip edilmesidir. Bugün pek çok bilgisayar takip programı dünyadaki tüm internet trafiği üzerinde iz bırakmadan çalışmaktadır. Bu programlara en külfetsiz legal destek sağlama esası; teröristlerin ne okuduğunu ve ne yazdığını bilmek, anlamak, terörist ve suçluları yakalamak ve toplumu onlardan muhafaza etmektir (Yılmaz,2012:302). Bu bağlamda teröristlerin ve terör gruplarının yazdıkları ve okuduklarıyla elde edilen datalar istihbarat analizcileri tarafından değerlendirilip; teröristlerin yapacağı eylem, zamanı ve eylem şekilleri belirlenmeye çalışılarak terör saldırıları önlenmeye çalışılmaktadır.

5. YUMUŞAK İSTİHBARAT VE SOSYAL MEDYA

1990'lı yıllarda internet teknolojisinin ortaya çıkmasıyla, haberleşme ve bilgi edinme ihtiyacını sınırsız bir hale getirdi. 2000'li yıllardan sonra ise internet teknolojisindeki hızlı gelişimle yüz milyonlarca insana daha hareketli bir ortamda medya yayını, paylaşım ve değerlendirme imkanı sağlanmış olundu. Her bireyin kullanabileceği ve değerlendirilebilir bu yeni web teknolojisi "sosyal medya"nın ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Sosyal medyanın sunduğu en büyük avantaj ve hizmet; dünya genelindeki bütün insanları birbirine bağlamasıdır. Günümüzde internetin akıl almaz bir hıza erişmesi sayesinde, insanlar artık bağlantıyı "anlık" seviyede iletişim kurarak sağlamaktadırlar. Bununla birlikte insanların birbirlerine erişimi, dünya ölçeğinde artık çok daha kolaydır (Seren,2018:45). Böylece binlerce kilometre mesafedeki insanların saat farkları olmasına rağmen, iletişime geçmesi mucize olarak değerlendirilmemektedir.

Günümüzde haberleşme vasıtaları arasına internet de dahil olmuş, e-kitaplar, e-dergiler, internet radyoları ve internet gazeteleri ile birlikte klasik medya araçları internete uyarlanma sürecine girmiştir. Devamında "sosyal medya" olarak isimlendirdiğimiz, başta sosyal paylaşım siteleri ve sözlüklerin dahil olduğu bir iletişim ağı meydana çıkmış ve gittikçe yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'deki internet kullanıcılarının % 93'ünün, Amerika'da % 85'inin, Rusya'da % 75'inin, Çin'de % 83'ünün ve Hindistan'da % 94'ünün en az bir sosyal paylaşım sitesinde hesabı bulunmaktadır (Halıcı, Umut,org.tr/user Files/Toplumsal % 20 Hareketlere % 20 Etkisi-Ceyhun % 20 Yaşar. pdf). Bu bağlamda, istihbarat teşkilleri son yıllarda sosyal medya vasıtası ile sosyal ağlar üzerinden online kaynakları tarayarak duyarlılık ve ruh hali analizi yapmaktalar. Böylece yumuşak istihbarat faaliyetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirmek daha da ileri seviyeye gelmektedir.

Twitter sayesinde kişisel olarak yapılabilecekler; gündem takip edilebilir, katkıda bulunabilir. Olaylardan anında haberdar olunabilir. Marka yönetilebilir. Sanal ortamda yaşamın her alanına bütünleşik olunabilir (Sanlav,2014:64).Twitter, insanlar için çok şey anlatmasının yanında özellikle bilim insanlarının dil, sosyoloji ve psikoloji çalışmaları için altın madeni değeri taşımaktadır (acikerisim.aydin.edu.tr/bitsream/11547/491/1/sait16.pdf).

Uzun zaman alan anketler ve farklı yöntemler yerine sosyal bilimciler twitter üzerinden sınırsız dataya ulaşmaktadır. Örneğin: Teksas Üniversitesi'nde bir grup dilbilimci ve sosyal psikolog, özellikle Mısır ve Libya'da Arap Baharı boyunca sahadaki duyguları izlemek için Twitter'i takip ediyor. Albay Kaddafi'nin ölümünden sonra, dilbilimci David Beaver ve yardımcıları olaydan önce ve sonra hızla binlerce Arapça tweet attılar. Twitter'in coğrafi kodlama mekanizmasını kullanarak Libya'dan geldiği bilinen mesajlara odaklandılar. Daha sonra tweetler otomatik olarak Arapça'dan İngilizceye çevrildi ve bir metin analizi bilgisayar programına beslendi (Zimmer, October.29.2011: New York Times). Twitteroloji adı verilen bu yeni alanda, toplumların ruh halleri küresel bir düzeyde ölçülür ve değerlendirilir hale gelmiştir. Duygu yoğunluğu yaşayan toplumlarda Tweet'lerde ortaya çıkan anlatımların ne kadar ciddi ya da anlamlı-anlamsız olduğu tartışılır bir konudur. Fakat, Twitteroloji uzmanları değersiz gibi anlamlandırılan bu enformasyondan sosyal tesirlerin arkasındaki esas manaları araştırarak önemli bulgulara erişeceklerini tasarlamaktadırlar ve bu günümüzde uygulama alanı haline gelmiştir.

İstihbarat genelde uluslararası ilişkilerde mücadelenin görünmeyen boyutu olarak tanımlanır. Küresel boyuttaki güçlerin en önemli tuzaklarından birisi örtülü operasyonları için bazı teknolojik vasıtaların hedef ülkelere gönderilmesidir. Örneğin: Guatemala'ya yardım adı altında verilen bilgisayar sistemleri ile terör

örgütü ilan edilmiş olan direniş hareketinin yapmış oldukları haberleşme takip edilmiş ve çökertilmiştir (Yılmaz,2012:309).

Dünyanın en büyük sosyal ağının Facebook olduğu ve bu sosyal ağı kullananların %70'inden fazlasının ABD'nin dışında olduğu istatistiklerde gösterilmiştir. 2020 yılı itibarı ile 2,7 milyar insan Facebook kullanmaktadır (Hürriyet.com,15.10.2020) ve Facebook'un üç esas fonksiyonu; diğer insanları tanımaya elverişli olması, kendi fikirlerini aktarma ve nihai olarak diğerlerinin nasıl düşündüğünü ve neye önem verdiğini anlama fırsatı ortaya çıkarmasıdır (Hudson,May 11,2009:New Media Tools and Public Diplomacy). Facebook bu üç fonksiyon ile kişiler arasında iletişim sağlamaktadır. Facebook'un en dikkat çekici özelliklerinden birisi, siyasi amaç gözetilen toplumsal hareketleri başlatmasıdır. Dünyadaki birçok toplumsal hareketler (Kolombiya'da FARC terör örgütüne, İngiltere'de bankaların aldığı ücretlere karşı protestolar vb.) Facebook ile tetiklenmiş ve ABD eski başkanı Obama, seçim kampanyasında 6 milyon destekçisine başkan seçildiği takdirde izleyeceği politikaları, seçim vaatlerini Facebook üzerinden aktarmıştır. Saddam'ın yakalanmasındaki ipuçları, önceki muhafızlarının Facebook sayfalarının izlenmesi ile sağlanmıştı (Yılmaz,2012:309). Facebook sosyal paylaşım sistemindeki bireylerin düşüncelerini ve hareketlerini analiz eden yapay zeka robotları ile; bu düşüncelerini değiştirebilecek reklam, haber, yazı, simge ve yeni algı oluşturabilecek enformasyon kullanabilmektedir. Böylece sosyal medya ile toplumların yeni düşünce tarzlarının oluşturulması sağlanmaktadır.

2010 yılında Fas'tan Bahreyn'e kadar uzanan Arap ülkelerindeki hareketlerin ki bunların etkileri halen devam etmektedir, arkasındaki sosyal medya gerçeği inkar edilemeyecek kadar açıktır. Arap dünyasındaki internet kanalıyla erişilen bütün sosyal medya siteleri, çevrimiçi videolar, bloglar ve diğer platformlar Arap dünyasına basın ve ifade özgürlüğü şeffaflık ve toplumsal birlik söylemlerini kullanarak giriyor ve yayılıyor. Dünyadaki internet kullanıcıları 2020 sonunda 4,5milyar kişiden fazla olduğu biliniyorken (acikerisim.aydin.edu.tr/bitsream/11547/491/1/sait16.pdf) sosyal medya her geçen gün ihtiyaç cazibesini artan bir trend de sürdürerek toplumları her geçen gün kendi şebekelerine çekmeyi başarmaktadır. Bu şekilde insanları angaje edip etki altına alarak daha kolay yönlendirme başarısı göstermektedir.

Bu bağlamda ABD savunma bakanlığı Pentagon, sosyal alandaki bağlantıların devamlı genişleyen, iç içe geçmiş örgü çalışmasına ayak uydurmak için yumuşak istihbarat oyununu yükseltmek istiyor. Ordu, fikirlerin ve kavramların oluşumunu, gelişimini ve yayılmasını izleyebilmek, amaçlı veya aldatıcı doğru olmayan bilgileri ortaya çıkarmak için dilsel ipuçlarını kullanmak ve örneğin bir sonraki Arap devriminin nereye götürülebileceğini kestirmek için duyarlılık analizi ve kanaat madenciliği kullanmak istemektedir (Keller,2 Aug,2011:The Atlantic).

6. ETKİ AJANLARININ YUMUŞAK İSTİHBARAT FAALİYETLERİNDEKİ ROLÜ VE ÖNEMİ

Enfluans ajanları olarak da ifade edebileceğimiz etki ajanları, emperyalist güçlerin ülkelerdeki yerli işbirlikçileri olarak tanımlanmaktadırlar. Bunlar gizli ve sinsî görünümüleriyle kendilerini deşifre etmemeye itina göstermekte ve yumuşak istihbarat faaliyetleri kapsamında hedef ülkelerdeki toplumların her türlü istikrarını bozmak için, o ülkede kışkırtıcılık ve provakatorlük yapmaktadırlar. Böylelikle hedef ülkenin iç ve dış amaçlarına ulaşmasını önlemeye çalışmaktadırlar.

Satın alınabilir insanlar, aydınlar, hemen her toplumda olabilir. Fakat himaye altındaki devletlerle kimlik çatışması yaşanan toplumlarda ve üçüncü dünya ülkelerinde rastlanır. Satın alınabilirlik, bürokraside, medyada ve siyaset sahnesinde olabilir. Yönlendirici ajan statüsünde olan etkili bir gazeteci ya da medya patronu ile kamuoyu etkilemeye, binlerce okuyucusu ve siyasal iktidarı doğrudan etkileyecek bir silaha da kavuşmuş olunur (Aydın, 2018:395).

Etki ajanları istihbarat servislerine ve uluslararası şirketlere çalışır. İş insanı, politikacı, hoca, sanatçı, bürokrat, siyasetçi, asker, akademisyen, medya, gazeteci, yazar, hukukçu gibi her alanda olur. Her yere yerleştirilmişlerdir. Hizmet ettiği güç adına sinsice yönlendirme yapar. CIA, MOSSAD, Avrupa, petrol şirketleri veya uluslararası büyük kurumlara çalışırlar. Bunu çıplak gözle görme imkanı yoktur (youtube.com/watch?v=K242_jioW01). Örneğin; Türkiye Azerbaycan'a askeri yardımda bulunurken içeriden biri "Türkiye Suriye'den cihatçıları Azerbaycan'a gönderiyor" derse Türkiye'yi uluslararası arenada zor durumda bırakıp Azerbaycan'a yardım yapılmasını engeller. Türkiye'nin anbargo yeyip ekonomik bunalım yaşamasına sebep olur (Youtube.com/watch?v=K242_jioW01). Bunu yapan, yumuşak istihbarat faaliyetini gerçekleştiren etki ajanıdır. Bu ajanlar; hedef ülkenin şartlarını da değerlendirerek, tam zamanı bekleyip öyle bir söz söyler ki ülkenin milli faaliyetleri zarar görür, ve ülkenin manevra alanı

kısıtlanır. Aslında meselenin Azerbaycan'la ilişkisi yoktur. Türkiye'yi terör örgütleri ile bağlantılı göstermek için en uygun zamandır. Etki ajanı tam o anı bekler ve söyler. Böylelikle etki ajanı en uygun zamanda yumuşak istihbarat faaliyetini eyleme geçirmiştir.

Dini bir tarikat-cemaat şeyhi de etki altına alınabilir, ve o artık yönlendirme ile binlerce müridini de "kobay eleman" haline gelir. Gerektiğinde halk hareketinde seçimlerde oy vermede kullanılabilir. Sempatı uyandırılan kişiler ise kültürsüzleştirmede, kesintisiz silah olan kitle iletişim, eğlence ve eğitim araçlarıyla (müzik, moda, sinema, internet, televizyon vb.) istenildiği gibi sağlanır (Aydın,2018:395).

Aydın'a göre etki ajanları: özellikle devletine, ülkesine ve toplumuna aidiyet duygusu zayıf, parasal ve siyasal güç için her türlü ilişkiye girme eğilimli, milli bilinci gelişmemiş, tercihen de etnik-dinsel özlü azınlık ırkçuları arasından seçilir (Aydın,2018:396).

Etki ajanları yumuşak istihbarat faaliyetlerini gerçekleştirirken; asimetrik ve profesyonel çalışırlar. Öyle ki; bazıları vardır her gün görsel medyada ve sanal dünyada otorite olarak algı oluşturmuşlardır. Bunların konuştuğu on laftan dokuzu doğrudur. Ancak birini de öyle aldatici ve zararlı konuşur ki diğer konuştuğu dokuz lafın doğruluğundan dolayı millet tarafından etki ajanı olduğu anlaşılabilir. Yani, etki ajanları bu kadar mesleklerinde uzman ve profesyoneldirler.

Etki ajanlarının yetiştirilmesinde dış kaynaklı burslar önemli rol oynamaktadır. Amerikan üniversitelerine ve okullarına giden kişiler, dünyayı Amerikan tarzıyla görmeyi öğrenirler ve bu şekilde Amerika'yla, Amerika'nın kendi halkından daha iyi özdeşleşmiş üst sınıf bir kesim ortaya çıkar. Bu şartlar altında, yabancıların Amerikan yardakçısı olmaya hevesli olmaları çok doğaldır (Yılmaz,2018:313-314).

"Türkiye'de Dünya'da Casuslar" adlı kitabın yazarı olan Aytunç Altındal (1945-2013) bir söyleşide şunları söylemiştir: "Robert Kolej kurulurken büyük casusluk faaliyetleri yaşanmıştır. Hamlin Ailesi, Protestan Hristiyanlığı Osmanlı topraklarında yaygınlaştırmak için yoğun bir çaba sarfetmiştir. O dönemde bu okuldaki Müslüman gençlerden bazıları, işte bu tuzağa düşerek Hristiyan olmuşlardı. Robert Koleji, Osmanlıdaki Amerikalı, İngiliz ve Rum casusların da yuvası olmuştu. Birçok casus, bu okulda öğretmen kisvesi altında yumuşak istihbarat faaliyeti göstermiştir (Yeni Şafak,06 Ocak 2021).

Engin Ardıç'ın, 17 Aralık 2005 tarihli "Sola Kitakse" başlıklı yazısında şöyle diyordu: "Robert Kolej'in son başkanı John Scott Everton'ın CIA ajanı olduğunu biliyorduk. Yine çok sevgili hocalarımızdan biri olan Hiary Sumner-Boyd'un MI5 ajanı olduğunu yıllar sonra öğrendik (Yeni Şafak,06 Ocak 2021) derken, ülkemizdeki etki ajanlarının hangi kisve altında çalıştıklarına örnektir.

İngiliz istihbarat servisleri MI5 ve MI6, Türkiye'deki etki ajanlarını, İngilizce eğitim almış ya da İngiltere'de yüksek öğrenim yapmış adaylar arasından seçmektedir. AB'ye öğrenim yapmış adaylar arasından seçmektedir. AB'ye rağmen ABD'nin müttefiki olarak ön plana çıkan bu ülke, etki ajanlarını salt yüksek öğrenim mezunlarının yanı sıra, Türkiye'deki bölücülerden, din istismarcılardan Marksist militanlarından ve hatta uyuşturucu mafya babaları arasından da seçmektedir (Aydın,2018:397).

Etki ajanları istihbarat servisleri ve uluslararası şirketlere bağlıdır. Çıplak gözle fark edilmez. Karanlık bağların içerisinde. Lobiler, istihbarat servisleri, düşünce kuruluşları gibi. Bazen dini, seküler veya laik bir kurum ve yapının en başındaki kişi de etki ajanıdır. Bağlı olanlar bunu bilmez, liderleri ve kurumları ne derse ona uyarlar (Youtube.com/watch=K242_jioW01).

Bu çerçevede hedef ülke, istihbarat teşkellerini 21. Yüzyıl gerçekleriyle donatmalı ve etki ajanlarının yumuşak istihbarat faaliyetlerini önleyici karşı istihbarat faaliyetleriyle önlemeye çalışmalıdır.

7. SONUÇ

21.yüzyılda, bilgi güç ilişkisinin meydana çıkardığı teorik ve pratik uygulamaların, istihbarat ve yumuşak güç arasında var olan karşılıklı etkileşiminin yapısında, birlikte sentezlenmesi ile oluşan yumuşak istihbarat olgusunu ortaya çıkarmıştır. Bilgi istihbaratın ana hammaddesi ve besin kaynağı olarak yumuşak güç bütün amaç ve öğeleriyle gücünü bilgiden almaktadır. Bu yüzden istihbaratın ve yumuşak gücün kesişme ve entegrasyon noktasını ifade eden yumuşak istihbarat, bilgiyi merkeze alan bir idrak içindedir. Ancak ham olarak ortaya konan bilginin değil, sistematik bir şekilde işlenmiş bilginin önemini ortaya koymaktadır.

Uluslararası sistemde ve günümüz teknolojik gelişmelerin ışığında oluşan modern istihbarat arasında kurulan güçlü bağın ortaya çıkması, istihbarat uzmanları tarafından önemi az da olsa; istihbaratla iletişim arasındaki ilişkinin farklı açıdan değerlendirilmesi ve istihbaratın bilgiyi analiz etme faaliyeti olması

gereği, devletlerarası politikalar, istihbarat iletişim ilişkisinin analiz edilmesi ile gerçekleşmektedir. Temelde iletişim vasıtaları ile istihbarat faaliyetleri arasında örtüşen noktalar olduğu aşıkardır. İstihbaratın esasen bir iletişim faaliyeti olduğu ve bilhassa internetin küresel boyutta ortaya çıkmasıyla oluşan sosyal medyanın, istihbarat hedef ve amaçlarına ulaşmak için etkin kullanıldığı bir gerçektir.

Facebook, Twitter gibi sosyal medya hesapları üzerinden yapılan yumuşak istihbarat faaliyetleri; toplumların eğilimlerinin çözümlenmesinde, terör örgütlerine karşı ve toplumsal hareketlerde Arap Baharı ve Gezi olaylarında yönlendirici etkisi tartışılmaz hale gelmiştir. Artık yumuşak istihbarat faaliyetlerini sosyal medya hesapları üzerinden yapan devletler, hedef toplumları ve ülkeleri kolaylıkla yönlendirdiği aşıkardır. Bu teknolojinin yapay zeka yazılımlarıyla desteklenmesi, istihbarat faaliyetlerindeki etkinliğin boyutunu daha da artırmıştır.

Etki ajanlarının nasıl devşirildiği ve bunların yumuşak istihbarat faaliyetlerinde nasıl kullanıldığı ortaya çıkarılmış, düşman devletlerin hedef ülkelerdeki yumuşak istihbarat faaliyetlerinde kullanacağı kişileri nasıl yetiştirdiği de gizem olmaktan çıkmıştır.

Hülasa, sosyal medya üzerinden yapılan istihbarat faaliyetlerini ileri derecede kullanmak, bir ülke için güvenliğin karşılaşacağı yeni tehdit ve riskleri bertaraf etmektir. Çünkü istihbarat hangi şekilde yapılırsa yapılsın, güvenliğin sessiz ve silahsız vazgeçilmezidir.

KAYNAKÇA

Aydın,N. (2018). İstihbarat ve İstihbaratçı, İSTANBUL: Parola Yayınları

Çağatay,S.N.,Karasoy,H.A.(2020). İstihbarat Devlet İçin Önem ve İşlevi, KONYA: Literatürk Academi

Duramaz,S.,Gökbunar,A.,R.(2017). Ekonomik İstihbarat Sisteminin Oluşturulmasına Yönelik Türkiye İçin Yeni Bir Model Önerisi, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt:12, Sayı:47.

İdil,Z. (2020). 21. Yüzyılda Yeni Ulusal Güvenlik Politikaları Bağlamında Stratejik İstihbaratın Önemi: ABD Örneği, İstanbul Aydın Üniversitesi,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Keller,J. (Aug 2,2011). The Pentagon Enters the Social Web With a Call for Memetrackers, The Atlantic

Kuzu,A. (2010). Dünyanın En Büyük İstihbarat Örgütü, CIA, Operasyonlar-Suikastler, Gizli Raporlar,İSTANBUL:Kariyer Yayıncılık.

Nye,J.,S., Jr., (2017). Yumuşak Güç, ANKARA: BB101 Yayınları

Özer,Y. (2018). Kültürel İstihbarat, ANKARA: Karakum Yayınevi

Sanlav,Ü. (2014). Sosyal Medya Savaşları, İSTANBUL:Hayat Yayın Grubu

Seren,M. (2018). Sosyal Medya El Kitabı,ANKARA:Orion Kitabevi

Teslik,L.,H. (May 11.2009). New Media Tools and Public Diplomacy, CFR.org

Yılmaz,S. (2016). Dünyayı Yöneten Güç, İstihbarat Bilimi, ANKARA: Kripto Basım Yayım Dağıtım

Yılmaz,S. (2012). Akıllı Güç,İSTANBUL: Kum Saati Yayınları

Yılmaz,S. (2018). Temel İstihbarat, ANKARA:Kripto Basım Yayım Dağıtım

Zimmer,B.(October.29.2011).Twitterology: A New Science?, The New York Timer.

Yeni Şafak Gazetesi,06 Ocak 2021,Yenişafak.com/yazarlar/tamer korkmaz/neden-bogazici <<Erişim Tarihi:06.01.2021>>

URL: Umut.org.tr/user Files/Toplumsal % 20 Hareketlere % 20 Etkisi-Ceyhun % 20 Yaşar. pdf <<Erişim Tarihi:26.12.2020>>

URL: acikerisim.aydin.edu.tr/bitsream/11547/491/1/sait16.pdf <<ErişimTarihi:28.11.2020>>

URL: Hürriyet.com,15.10.2020,<<Erişim Tarihi:01.02.2021>>

URL: youtube.com/watch?v=K242_jioW01,<<Erişim Tarihi:10.01.2021>>

